

СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН САНХҮҮГИЙН ХЯНАЛТ,
ДОТООД АУДИТЫН ГАЗАР
ХЯНАЛТ ШАЛГАЛТЫН
ТЭМДЭГЛЭЛ

2026 оны 05 сарын 05 өдөр

Дугаар СХШ-2026/01

Сүхбаатар сум

Сэлэнгэ аймгийн Татварын газрын
2024-2025 оны үйл ажиллагаанд хийсэн
хяналт шалгалтын дүн

НЭГ. ХЯНАЛТ ШАЛГАЛТЫН ЕРӨНХИЙ МЭДЭЭЛЭЛ

1.1. Зорилго, хамрах хүрээ, хугацаа

Хяналт шалгалтыг Төсвийн тухай хуулийн 12 дугаар зүйлийн 12.1.16, Төрийн хяналт шалгалтын тухай хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.4 дэх хэсэг, "Дүрэм батлах тухай" Монгол Улсын Засгийн газрын 2015 оны 483 дугаар тогтоолын хавсралтаар батлагдсан Дотоод аудитын дүрэм", Монгол Улсын Сангийн Сайдын 2026 оны 04 дүгээр сарын 06-ны өдрийн ДАСХШХ/03 дугаартай "Татварын Ерөнхий газар, түүний харьяа газрын үйл ажиллагаанд хийх нэгдсэн хяналт шалгалтын удирдамж"-д үндэслэн, Сэлэнгэ аймгийн Санхүүгийн хяналт аудитын газрын дарга, СХШУАБ Т.Одсүрэн ахалсан, Г.Дорждэрэм, Б.Идэрчулуун нарын бүрэлдэхүүнтэйгээр 2026 оны 04-р сарын 08-аас ажлын 20 хоногийн хугацаанд хийж гүйцэтгэлээ.

Сэлэнгэ аймгийн Татварын газрын санхүү, төсвийн гүйцэтгэл болон үйл ажиллагаа нь Төсвийн тухай, Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай, Төрийн хяналт шалгалтын тухай, Татварын багц хуулиуд болон Монгол Улсын холбогдох бусад хууль тогтоомж, эрх бүхий байгууллагаас баталсан эрх зүйн актуудын дагуу явагдаж буй эсэхэд аудит, хяналт шалгалт хийх, илэрсэн зөрчил дутагдалд дүгнэлт өгөх, зөвлөмж гаргахад оршино.

Шалгалтын хамрах хүрээнд Сэлэнгэ аймгийн Татварын газрын 2024–2025 оны санхүү, төсвийн гүйцэтгэл, татварын орлогын ногдуулалт, бүрдүүлэлт, цалин хөлс, өмч хөрөнгийн ашиглалт, өр авлагын удирдлага, дотоод хяналт, шилэн дансны хэрэгжилт зэрэг асуудлуудыг дэлгэрэнгүй хамруулав.

1.2. Байгууллагын үндсэн мэдээлэл

Сэлэнгэ аймгийн Татварын газар нь 2024 онд 53 орон тоотой (гүйцэтгэлээр 44 ажилтан), 2025 онд 55 орон тоотой (гүйцэтгэлээр 50 ажилтан) ажилласан. Захиргаа хуулийн тасаг, Бичил татвар төлөгчтэй харилцах тасаг, Жижиг татвар төлөгчтэй харилцах тасаг, Татварын хяналт шалгалтын тасаг, Алтанбулаг болон Мандал сумын татварын тасаг гэсэн бүтэцтэйгээр ажилласан. Санхүүгийн баримтад 1-р гарын үсгийг газрын дарга Ц.Лхагвадорж, 2-р гарын үсгийг нягтлан бодогч Ш.Энхбаяр нар зурж ажилласан байна.

4326011002

1.3. Удирдлага, зохион байгуулалт - Бичиг баримтын хөдлөл

Байгууллагад ирсэн бичгийн тоо мэдэгдэхүйц өссөн бол явуулсан бичгийн хэмжээ харьцангуй тогтвортой байна. (мянган төгрөгөөр)

Үзүүлэлт	2024 он	2025 он	Өөрчлөлт
Нийт ирсэн бичиг	1,135	1,416	+24.8%
ТЕГ-аас ирсэн бичиг	410	620	+51.2%
Хариутай бичиг	186	490	+163.4%
Явуулсан бичиг	937	961	+2.6%
А тушаал	48	58	+20.8%

ХОЁР. ТӨСӨВ, ГҮЙЦЭТГЭЛ

2.1. 2024 оны төсвийн гүйцэтгэл

2024 оны анхны батлагдсан төсөв 1,820,475.7 мянган төгрөг байсан бол тодотголоор 2,348,118.3 мянган төгрөг болгон нэмэгдүүлсэн. Гүйцэтгэлээр 2,248,571.9 мянган төгрөгийг зарцуулж, 99,546.4 мянган төгрөгийн хэмнэлттэй 95.8 хувийн биелэлттэй байна. (мянган төгрөгөөр)

д/д	Код	Хөтөлбөр, арга хэмжээ	Төлөвлөгөө	Гүйцэтгэл	Биелэлт %
1	80101	Үндсэн үйл ажиллагааны зардал	2,095,460.0	2,036,796.4	97.2%
2	80205	Мэдээлэл, сурталчилгааны зардал	1,500.0	1,496.1	99.7%
3	80219	Харуул, хамгаалалтын зардал	43,200.0	43,200.0	100.0%
4	80220	Холбооны суваг ашигласны хөлс	61,428.0	61,392.0	99.9%
5	80802	Ажил олгогчоос олгох тэтгэмж, урамшуулал	146,530.3	105,687.4	72.1%
		НИЙТ ДҮН	2,348,118.3	2,248,571.9	95.8%

Нэмэлт санхүүжилтийн дансанд нийт 219,064.7 мянган төгрөг (орон нутгийн нэмэгдэл цалин, сургалт, шагналын зардал) төвлөрүүлж, 217,676.9 мянган төгрөгийг зарцуулж, 1,387.8 мянган төгрөгийг буцаан төвлөрүүлсэн байна.

2.2. 2025 оны төсвийн гүйцэтгэл

2025 оны анхны батлагдсан төсөв 2,452,913.1 мянган төгрөг байсан бол тодотголоор 2,608,401.2 мянган төгрөг болгон нэмэгдүүлсэн. Гүйцэтгэлээр 2,456,031.9 мянган төгрөг буюу 94.2 хувийн биелэлттэй байна. Санхүүжилт 99,479.6 мянган төгрөгөөр дутуу олгосон байна. (мянган төгрөгөөр)

д/д	Код	Хөтөлбөр, арга хэмжээ	Төлөвлөгөө	Гүйцэтгэл	Биелэлт %
1	80101	Үндсэн үйл ажиллагааны зардал	2,341,657.3	2,272,831.5	97.1%
2	80103	Гэрээгээр гүйцэтгүүлэх ажил үйлчилгээ	1,540.0	0.0	0.0%
3	80219	Харуул, хамгаалалтын зардал	43,201.3	43,200.0	99.9%
4	80220	Холбооны суваг ашигласны хөлс	61,287.6	61,287.6	100.0%
5	80802	Ажил олгогчоос олгох тэтгэмж, урамшуулал	160,715.0	78,712.8	49.0%
		НИЙТ ДҮН	2,608,401.2	2,456,031.9	94.2%

Нэмэлт санхүүжилтийн дансанд нийт 259,725.3 мянган төгрөг төвлөрүүлж, 259,703.6 мянган төгрөгийг зарцуулж, 21.7 мянган төгрөгийн үлдэгдлийг буцаан төвлөрүүлсэн байна.

ГУРАВ. ТАТВАРЫН ОРЛОГЫН ТӨЛӨВЛӨЛТ, БҮРДҮҮЛЭЛТ

3.1. Нийт татварын орлогын дүн

Сэлэнгэ аймгийн Татварын газрын нийт татварын орлогын гүйцэтгэл дараах байдалтай байна. (мянган төгрөгөөр)

Үзүүлэлт	2024 Төлөвлөгөө	2024 Гүйцэтгэл	2025 Төлөвлөгөө	2025 Гүйцэтгэл
Татварын газрын нийт дүн (мян.₮)	92,284,941	93,949,302	107,818,919	124,407,929
Гүйцэтгэлийн хувь	-	101.8%	-	115.4%

3.1.1. Улсын төсвийн татварын орлогод хийсэн дүн шинжилгээ

Улсын төсвийн татварын орлого 2024 онд 103.4 хувь, 2025 онд 114.1 хувьтай; аймгийн төсвийн орлого 2024 онд 94.8 хувь (1,783,452.2 мянган төгрөгөөр тасарсан), 2025 онд 127.4 хувьтай; сумын төсвийн орлого 2024 онд 106.4 хувь, 2025 онд 106.9 хувьтай гүйцэтгэсэн байна.

Улсын төсвийн татварын орлого 2024 онд 7,801,195.0 мянган төгрөгийн төлөвлөгөөтэй байсан бол гүйцэтгэл 8,068,528.8 мянган төгрөг буюу 103.4 хувьтай байна. 2025 онд 8,437,953.6 мянган төгрөгийн төлөвлөгөөтэй байсан бол 9,624,207.8 мянган төгрөг буюу 114.1 хувьтай гүйцэтгэж 1,186,254.1 мянган төгрөгийн эерэг үзүүлэлтэй байна.

Улсын төсвийн татварын орлогын нэр төрлөөр давсан болон дутуу биелсэн орлогын гүйцэтгэлийн шалтгаан

Хүснэгт

(мянган төгрөгөөр)

Татварын төрөл	2024 он				2025 он			
	Төлөвлөгөө	Гүйцэтгэл	Зөрүү	Хувь	Төлөвлөгөө	Гүйцэтгэл	Зөрүү	Хувь
Автын агаарын бохирдлын төлбөр	129,595	125,081	-4,514	96.5%	151,829	226,887	75,058	149.4%
Нүүрсний агаарын бохирдлын төлбөр	56,600	7,257	-49,343	12.8%	3,926	-	-3,926	-
ААНОАТ	4,300,000	3,155,902	-1,144,098	73.4%	3,700,000	3,580,628	-119,372	96.8%
Ашигт малтмалын нөөц	267,000	500,349	233,349	187.4%	447,000	394,848	-52,152	88.3%

ашигласны төлбөр								
Ус бохирдуулсны төлбөр	48,000	29,677	-18,323	61.8%	35,000	36,510	1,510	104.3%
Дотоодын бараа, үйлчилгээний НӨАТ	3,000,000	4,135,716	1,135,716	137.9%	4,100,000	5,362,555	1,262,555	130.8%
НИЙТ ДҮН	7,801,195	8,068,529	267,334	103.4%	8,437,954	9,624,208	1,186,254	114.1%

✓ **Эерэг өөрчлөлт:**

- Ашигт малтмалын нөөц ашигласны төлбөр: 2024 онд 187.4 хувьтай биелсэн нь уул уурхайн ашиглалт, ашигт малтмалын үнийн өсөлттэй холбоотой байж болно.
- Дотоодын бараа, үйлчилгээний НӨАТ: 2024 онд 137.8 хувь, 2025 онд 130.8 хувьтай тогтвортой хэтрүүлж байгаа нь дотоодын худалдааны эргэлт нэмэгдсэнийг харуулна.
- Автын агаарын бохирдлын төлбөр: 2025 онд 149.4 хувьтай биелсэн нь тээврийн хэрэгслийн тоо нэмэгдсэнтэй холбоотой байна.

△ **Анхаарах асуудал:**

- Нүүрсний агаарын бохирдлын төлбөр: 2024 онд 12.8 хувьтай биелж 2025 онд 0 болсон нь нүүрсний хэрэглээ огцом буурсан эсвэл бүртгэлийн асуудал байгааг харуулж байна.
- ААНОАТ: 2024 онд 73.4 хувьтай биелсэн нь 1,144,098.0 мянган төгрөгийн дутуу төвлөрүүлсэн бол 2025 онд 96.8 хувь болж сайжирсан байна.

3.1.2.Аймгийн төсвийн татварын орлогын дүнд хийсэн шинжилгээ:

“Аймгийн 2024 оны төсөв батлах тухай” ИТХ-ын 2023 оны 142 дугаар тогтоолоор татварын орлогыг 24,201,098.0 мянган төгрөгөөр анх тогтоосон бол тодотгосон төсөв батлах тухай 180 дугаар тогтоолоор татварын орлогыг 34,422,677.9 мянган төгрөг болгон өөрчилж 10,221,279.9 мянган төгрөгөөр нэмэгдүүлэн баталсан бол гүйцэтгэлээр 32,639,225.6 төгрөг буюу 94.82 хувьтай буюу 1,783,452.2 мянган төгрөгөөр тасарсан байна.

Харин “Аймгийн 2025 оны төсөв батлах тухай” ИТХ-ын 12 дугаар тогтоолоор татварын орлогын төлөвлөгөөг анх 36,952,202.5 мянган төгрөгөөр баталсан бол тодотгосон төсөв батлах тухай 43 дугаар тогтоолоор 41,547,665.8 мянган төгрөг болгон өөрчилж 4,595,463.3 мянган төгрөгөөр нэмэгдүүлэн баталсан бол гүйцэтгэлээр 52,920,523.0 мянган төгрөгийн татварын орлого бүрдүүлж орлогын гүйцэтгэл 127.4 хувьтай буюу 11,372,857.2 мянган төгрөгөөр давсан эерэг үзүүлэлтэй байна.

Аймгийн төсвийн татварын орлогын нэр төрлөөр давсан болон дутуу биелсэн орлогын гүйцэтгэлийн шалтгаан

Хүснэгт

(мянган төгрөгөөр)

Татварын төрөл	2024 он				2025 он			
	Төлөвлөгө ө	Гүйцэтгэл	Зөрүү	Хувь	Төлөвлөгө ө	Гүйцэтгэл	Зөрүү	Хувь
Цалин хөлс түүнтэй адилтгах орлого	-	249,473	249,473	-	-	102,817	102,817	-
ААНОАТ /40%/	29,700,000	26,180,977	3,519,023	88.2%	33,325,463	46,665,954	13,340,490	140.0%
Үл хөдлөх эд хөрөнгийн албан татвар	-	53,375	53,375	-	-	65,077	65,077	-
Газрын үл хөдлөх хөрөнгийн албан татвар	-	72	72	-	-	72	72	-
Авто тэвэр өөрөө явагч хэрэгслийн татвар	1,000,000	1,038,634	38,634	103.9%	1,153,000	1,160,014	7,014	100.6%
Улсын тэмдэгтийн хураамж	1,570,212	1,449,215	-120,997	92.3%	4,378,338	1,671,020	-2,707,318	38.2%
Газрын төлбөр	-	40,916	40,916	-	-	16,554	16,554	-
Ус ашигласны төлбөр	2,152,466	3,120,916	968,450	145.0%	2,690,864	2,843,701	152,837	105.7%
Зам ашигласны төлбөр	-	277,040	277,040	-	-	315,165	315,165	-
Татварын торгууль	-	145,909	145,909	-	-	59,753	59,753	-
Татварын алданги	-	82,699	82,699	-	-	20,397	20,397	-
НИЙТ ДҮН	34,422,678	32,639,226	-1,783,452	94.8%	41,547,666	52,920,523	11,372,857	127.4%

✓ Эерэг өөрчлөлт:

- Ус ашигласны төлбөр: 2024 онд 145 хувьтай биелсэн. 2025 онд 105.7 хувьтай давсан нь уул уурхай, аж үйлдвэрийн усны хэрэглээ нэмэгдсэнтэй холбоотой.
- ААНОАТ /40%/: 2025 онд 140.0 хувьтай биелсэн нь аж ахуй нэгжийн ашигт ажиллагаа огцом сайжирсныг харуулж байна.

△ Анхаарах асуудал:

- Улсын тэмдэгтийн хураамж: 2025 онд 38.2 хувь буюу 2,707,318.1 мянган төгрөгөөр тасарсан нь маш томоохон зөрүү юм. Энэ нь хураамжийн тооцоолол буруу байсныг харуулж байна.
- ААНОАТ /40%/: 2024 онд 88.1 хувьтай биелж 3,519,022.7 мянган төгрөгөөр гүйцэтгэл тасарсан байна.

3.1.3. Сумын төсвийн татварын орлогын дүнд хийсэн шинжилгээ

Сумын төсвийн татварын орлого 2024 онд 50,061,067.9 мянган төгрөгийн төлөвлөгөөтэй байсан бол гүйцэтгэл 53,243,547.9 мянган төгрөг буюу 106.4 хувьтай байсан нь 3,182,480.0 мянган төгрөгийн эерэг зөрүүтэй байна. 2025 онд 57,833,299.9 мянган төгрөгийн төлөвлөгөөтэй байсан бол 61,863,198.6 мянган төгрөг буюу 106.9 хувьтай гүйцэтгэж 4,029,898.7 мянган төгрөгийн эерэг үзүүлэлтэй байна. Үүнийг дараах хүснэгтээр татварын төрлөөр дэлгэрэнгүй харуулав.

Сумын төсвийн татварын орлогын нэр төрлөөр давсан болон дутуу биелсэн орлогын гүйцэтгэлийн шалтгаан

Хүснэгт

(мянган төгрөгөөр)

Татварын төрөл	2024 он				2025 он			
	Төлөвлөгөө	Гүйцэтгэл	Зөрүү	Хувь	Төлөвлөгөө	Гүйцэтгэл	Зөрүү	Хувь
Хувь хүний ОАТ	4,007,678	840,212	-3,167,466	21.0%	2,785,626	690,000	-2,095,626	24.8%
Цалин хөлс адилтгах орлого	32,897,177	34,597,595	1,700,418	105.2%	40,231,520	43,847,151	3,615,631	109.0%
Үл хөдлөх эд хөрөнгийн татвар	1,506,802	1,784,100	277,299	118.4%	1,805,474	1,873,789	68,315	103.8%
Хадгаламжийн хүүгийн орлого	1,447,601	1,889,131	441,530	130.5%	3,200,931	2,245,612	-955,319	70.2%
Иргэний ҮХХБАТ	798,075	998,743	200,669	125.1%	1,009,967	966,500	-43,467	95.7%
Хувь хүнээс суут. ОАТ	5,000	5,082,603	5,077,603	101652.1%	17,100	2,169,285	2,152,185	12685.9%
Галт зэвсгийн албан татвар	39,566	41,681	2,115	105.3%	42,592	47,447	4,855	111.4%
Ойн нөөцийн төлбөр	2,983,147	1,692,911	-1,290,236	56.8%	2,508,639	3,047,728	539,089	121.5%
Агнуурын нөөцийн төлбөр	35,657	37,641	1,984	105.6%	66,044	68,436	2,392	103.6%
Ургамал ашигласны төлбөр	166,054	125,319	-40,734	75.5%	122,628	201,250	78,621	164.1%
Ус, рашааны төлбөр	35,146	1,509	-33,636	4.3%	6,233	5,801	-432	93.1%
Түгээмэл тархацтай АМНАТ	961,131	366,585	-594,546	38.1%	341,896	141,197	-200,699	41.3%
Хог хаягдлын хураамж	446,781	476,637	29,855	106.7%	709,615	484,483	-225,132	68.3%
Малын татвар	2,646,399	2,127,586	-518,813	80.4%	2,314,332	2,550,270	235,938	110.2%
Улсын тэмдэгтийн хураамж	329,779	420,359	90,580	127.5%	389,400	503,242	113,842	129.2%
Газрын төлбөр	1,755,077	2,171,000	415,922	123.7%	2,281,301	2,250,645	-30,656	98.7%
НИЙТ ДҮН	50,061,068	53,243,548	3,182,480	106.4%	57,833,300	61,863,199	4,029,899	107.0%

✓ Эерэг өөрчлөлт:

- Хувь хүнээс суутгах ОАТ-ын орлогыг сүүлийн 2 жилийн орлогын гүйцэтгэл 2024 онд 101,652 хувь, 2025 онд 12,685.9 хувьтай байгаа нь Сангийн яамнаас төсвийн хуваарь Эрдэнэс таван толгой ХХК-наас иргэн бүрт ногдол ашиг олгох албан татварыг нэмж оруулсантай холбоотой байна.
- Цалин хөлс адилтгах орлого: 2024 онд 105.2 хувь, 2025 онд 109.0 хувьтай биелж тогтвортой өсөлтийг харуулж байна.
- Ургамал ашигласны төлбөр: 2025 онд 164.1 хувьтай биелсэн нь байгалийн нөөцийн ашиглалт нэмэгдсэнийг харуулж байна.

△ Анхаарах асуудал:

- Хувь хүний ОАТ: 2024 онд 20.9 хувь, 2025 онд 24.8 хувь буюу хамгийн дутуу биелсэн татварын төрөл болж байна. Энэ нь хувиараа ажиллагчдын орлогын бүртгэл, мэдүүлэг тогтмол бус байгааг харуулж байна.
- Ус, рашааны төлбөр: 2024 онд 4.3 хувьтай биелсэн нь маш бага. Харин 2025 онд 93.1 хувь болж сайжирсан байна.
- Түгээмэл тархацтай АМНАТ: 2024 онд 38.1 хувь, 2025 онд 41.3 хувь гэж маш дутуу биелсэн нь уурхайн бүртгэл, тоо мэдэгдэхүүнийг дахин шалгах шаардлагатайг харуулж байна.
- Хог хаягдлын хураамж: 2025 онд 68.3 хувьтай биелсэн нь хэрэглэгчдийн хураамж төлөлт муу байгааг харуулж байна.

Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын буцаан олголт,

Татварын ерөнхий газрын Орлогын хяналт, буцаан олголтын хэлтэст Сэлэнгэ аймгийн Татварын газрын даргын 2024 оны А/11, А/13 дугаар тушаал болон 2025 оны А/12 дугаар тушаалуудаар Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуулийн 22 дугаар зүйлийн 22.1, 28 дугаар зүйлийн 28.4 дэх заасны дагуу буцаан олголтыг эдлүүлэхээр шийдвэрлэсэн байна. Үүнд:

- ✓ 2024 оны А/11 дүгээр тушаалаар 123 татвар төлөгчийн 1,733,975.9 мянган төгрөг
- ✓ 2024 оны А/13 дугаар тушаалаар 117 татвар төлөгчийн 1,663,411.5 мянган төгрөг
- ✓ 2025 оны А/12 дугаар тушаалаар 145 татвар төлөгчийн 1,858,240.3 мянган төгрөг, байсныг мөн даргын 2025 оны А/21 дүгээр тушаалаар 141 татвар төлөгч болгон 1,819,886.7 мянган төгрөг болгон өөрчлөлт оруулсан.

Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын хөнгөлөлт, чөлөөлөлт

Сэлэнгэ аймгийн Татварын газрын даргын 2024 болон 2025 оны тушаалуудаар Жижиг болон Бичил татвар төлөгчтэй харьцах тасгуудад аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тайлангаар тодорхойлсон албан татварыг баталгаажуулж албан татварын жилийн эцсийн хөнгөлөлт, чөлөөлөлтийн тооцоог баталгаажуулан хэрэгжүүлэн ажилласан байна. Үүнд:

Татварын хөнгөлөлт:

- ✓ 2024 оны А/20 дугаар тушаалаар 133 аж ахуйн нэгж байгууллагын 2,754,200.3 мянган төгрөг.

- ✓ 2025 оны А/18 дугаар тушаалаар 147 аж ахуйн нэгж 2,536,143.4 мянган төгрөгийн хөнгөлөлтийг хуулийн дагуу эдлүүлсэн байна.

Татварын чөлөөлөлт:

- ✓ 2024 оны А/21 дугаар тушаалаар 31 аж ахуйн нэгж байгууллагын 1,119,104.4 мянган төгрөг
- ✓ 2025 оны А/19 дүгээр тушаалаар 31 аж ахуйн нэгж байгууллагын 3,712,443.9 мянган төгрөгийн татварын чөлөөлөлтийг хуулийн дагуу эдлүүлсэн байна.

Хувь хүний орлогын албан татварын хөнгөлөлт, чөлөөлөлт

Хувь хүний орлогын албан татварын тухай хуулийн 23 дугаар зүйлийн 23.2, 23.3 дахь хөнгөлөлтийн 2023 болон 2024 оны буцаан олголтыг Сэлэнгэ аймгийн ЗДТГ-ын Санхүү төрийн сангийн хэлтэст хүргүүлсэн байна. Үүнд: Сэлэнгэ аймгийн Татварын газрын даргын 2024 оны А/16 дугаар тушаалаар 1644 татвар төлөгч иргэний 2,193,806.7 мянган төгрөг, Сэлэнгэ аймгийн Татварын газрын даргын 2025 оны А/17 дугаар тушаалаар 1653 татвар төлөгч иргэний 2,624,590.0 мянган төгрөгийг тус тус бүрэн олгосон байна

3.3. Татварын өрийн насжилтын бүтэц

Нийт татварын өр 37.0 тэрбумаас 40.9 тэрбум болж +10.5%-иар өссөн боловч дунд насжилтын (ХТМТ-III) ангилал огцом нэмэгдсэн нь анхааралтай. (мянган төгрөгөөр)

Насжилтын ангилал	2024 дүн	2025 дүн	Өөрчлөлт	Аудитын үнэлгээ
ХТМТ-II (шинэ/тухайн он)	19,679,741.6	13,668,959.8	-30.5%	Хяналт сайжруулах
ХТМТ-III (дунд насжилт)	12,950,292.7	23,117,470.4	+78.5%	Өндөр эрсдэл
ХТМТ-IV (хуучин/архаг)	4,419,865.7	4,149,069.7	-6.1%	Дунд эрсдэл
Нийт өр төлбөр	37,049,900.0	40,935,500.0	+10.5%	

ХТМТ-III ангиллын өр 78.5%-иар өссөн нь ТЕГ-аас том татвар төлөгчдөд хийсэн хяналт шалгалтаар тавьсан торгууль, алдангийн орлого тухайн орон нутагт төвлөрөх хуулийн заалттай холбоотойгоор огцом өссөн үзүүлэлтэй байгаа боловч нийт өр төлбөрийн өсөлт харьцангуй бага 10.5 хувьтай хянах боломжтойг харуулж байна.

3.4. Татварын хөнгөлөлт, чөлөөлөлт, буцаан олголт

Хуулийн дагуу дараах хөнгөлөлт, чөлөөлөлт, буцаан олголтыг хэрэгжүүлсэн байна:

- ААНОАТ-ын буцаан олголт: 2024 онд 240 ТТ-д нийт 3,397,387.4 мян.₮; 2025 онд 141 ТТ-д 1,819,886.7 мянган төгрөг
- ААНОАТ-ын хөнгөлөлт: 2024 онд 133 ААН-д 2,754,200.3 мян.₮; 2025 онд 147 ААН-д 2,536,143.4 мянган төгрөг
- ААНОАТ-ын чөлөөлөлт: 2024 онд 31 ААН-д 1,119,104.4 мян.₮; 2025 онд 31 ААН-д 3,712,443.9 мянган төгрөг
- ХХОАТ-ын буцаан олголт: 2024 онд 1,644 иргэнд 2,193,806.7 мян.₮; 2025 онд 1,653 иргэнд 2,624,590.0 мянган төгрөг

ДӨРӨВ. САНХҮҮГИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА, ХӨРӨНГӨ, ЦАЛИН

4.1. Хөрөнгийн байдал

2024 онд нийт хөрөнгийн дүн 21,027.2 мянган төгрөгөөр (1.4%) буурч 1,503,800.2 мянган төгрөг болсон нь үндсэн хөрөнгийн элэгдлийн нөлөөтэй холбоотой. 2025 онд нийт хөрөнгийн дүн 46,714.5 мянган төгрөгөөр (3.1%) өсч 1,550,514.7 мянган төгрөг болсон нь ТЕГ-аас шилжүүлэн авсан тоног төхөөрөмж, аймгийн хөрөнгө оруулалтаар авсан лед дэлгэцтэй холбоотой. Өмч хөрөнгийн хөдлөл өөрчлөлтийн бүртгэлд зөрүү гараагүй болно.

4.2. Цалин хөлсний тогтоолт, олголт

Сэлэнгэ аймгийн Татварын газрын 2024-2025 оны ажиллагсдын орон тоо, цалин хөлс, нэмэгдэл, ажил олгогчоос төлөх НДШ-ийн батлагдсан төсөв, гүйцэтгэл хийсэн дүн шинжилгээг дараах хүснэгтэд эдийн засгийн зардлын ангиллаар дэлгэрэнгүй харуулав.

Хүснэгт

(мянган төгрөг)

Эдийн засгийн ангилал	2024 он			2025 он		
	Төлөвлөгөө	Төсвийн гүйцэтгэл	Хэмнэлт(+) Хэтрэлт(-)	Төлөвлөгөө	Төсвийн гүйцэтгэл	Хэмнэлт(+) Хэтрэлт(-)
Цалин, хөлс болон нэмэгдэл урамшил	1,740,211.3	1,699,172.0	41,039.3	1,990,309.2	1,931,308.5	59,000.7
Үндсэн цалин	791,887.5	932,492.3	(140,604.8)	922,883.2	991,861.3	(68,978.1)
Нэмэгдэл цалин	430,706.0	411,106.9	19,599.1	576,867.0	511,459.6	65,407.4
Унаа хоолны Хөнгөлөлт	92,142.0	77,037.8	15,104.2	92,313.9	92,907.5	(593.6)
Урамшуулал	425,475.8	278,534.9	146,940.9	398,245.1	335,080.1	63,165.0
Ажил олгогчоос нийгмийн даатгалд төлөх шимтгэл	214,881.1	213,604.5	1,276.6	232,369.3	232,173.1	196.2
Тэтгэврийн даатгал	146,119.2	146,498.2	(379.0)	158,092.6	158,193.9	(101.3)
Тэтгэмжийн даатгал	17,190.5	17,402.4	(211.9)	18,596.9	18,596.9	-
ҮОМШӨ-ний даатгал	8,595.2	8,417.4	177.8	9,290.0	9,218.1	71.9
Ажилгүйдлийн даатгал	8,595.2	8,257.3	337.9	9,278.0	9,248.6	29.4
Эрүүл мэндийн даатгал	34,381.0	33,029.2	1,351.8	37,111.8	36,915.6	196.2
Цалин хөлс НДШ-тэй холбоотой нийт зардлын дүн	1,955,092.4	1,912,776.5	42,315.9	2,222,678.5	2,163,481.7	59,196.8
Орон тооны мэдээлэл	53	44	9	55	50	5

Сэлэнгэ аймгийн Татварын газрын 2024 онд батлагдсан орон тоо 53, 2025 онд 55 орон тоотойгоор ажиллаж цалин хөлсний нэмэгдэл, ажил олгогчоос төлөх НДШ-ийн зардалд 2024 онд нийт 1,995,092.4 мянган төгрөг, 2025 онд 2,222,678.5 мянган төгрөгийн санхүүжилт батлагдаж, гүйцэтгэлээр 2024 онд 1,912,776.5 мянган төгрөг, 2025 онд 2,163,481.7 мянган төгрөг тус тус зарцуулсан байна.

Цалин хөлс, нэмэгдэл урамшууллын зардал:

Тус газрын 2024 оны цалин хөлс нэмэгдэл урамшуулалтай холбоотой дараах онцлох ажил гүйлгээ гарсан байна. Энэ нь Сангийн сайдын 2023 оны 02 дугаар сарын 10-ны өдрийн 33 дугаар тушаалаар баталсан “Татварын улсын байцаагчид ажлын үр дүнгийн шагнал олгох журам”-ын дагуу татварын улсын байцаагчийн ажлын үр дүн, гүйцэтгэлийн үнэлгээг үндэслэн сар бүр үндсэн цалингийн 50 хүртэл

хувиар тооцон, тайлант онд 232,304.5 мянган төгрөгийн урамшуулал гадна улирлын ажлын үр дүнгийн мөнгөн урамшуулалд мөн 50 хүртэл хувиар тооцож 80,852.7 мянган төгрөгийн урамшуулал олгосон байна.

Тус газрын 2025 оны цалин хөлс, нэмэгдэл урамшуулалттай холбоотой дараах зөрчил гарсны Төрийн аудитын байгууллагаас 2025 оны санхүүгийн тайлан, төсвийн гүйцэтгэлд хийсэн санхүүгийн тайлангийн аудитаар давхардуулан олгосон цалин хөлсийг нөхөн төлүүлэх төлбөрийн акт тогтоосон байна. Үүнд:

- *Хөдөлмөрийн чадвар алдсаны тэтгэмжтэй давхардуулан 422.2 мянган төгрөгийн цалин олгосон.*
- *Ээлжийн амралттай байх хугацаанд 180.0 мянган төгрөгийн хоолны хөнгөлөлтийг суутган тооцоогүй зөрчлүүд илэрсэн байна.*

Ажиллагсдын цалин хөлсний тогтоолт, тооцоололт, олголтын байдлыг хяналт шалгалтын явцад цалингийн дэлгэрэнгүй цэсээс хүн тус бүрийн албан тушаалын ангилал, зэрэглэл, батлагдсан цагийн тооцоо, нэмэгдэл суутгал, тооцох тушаал шийдвэртэй тулган баталгаажуулахын зэрэгцээ НДШ-ийн дэлгэрэнгүй НД8 тайлантай нэг бүрчлэн тулган шалгаж үзэхэд дээрх зөрчлөөс илүү болон дутуу тооцоолж олгосон нөхцөл байдал илрээгүй болно.

4.3. Өр авлагын байдал

2024 оны жилийн эцсийн байдлаар тус газарт авлага, өр төлбөр үүсгээгүй байна. 2025 онд санхүүжилт 99,479.6 мянган төгрөгөөр дутуу олгосноос шалтгаалан нийт 11,931.6 мянган төгрөгийн өр төлбөр тайлагнагдсан бөгөөд санхүүжилт нөхөн олгогдсоноор барагдах ба энэ нь байгууллагын алдаанаас биш санхүүжилтийн системийн асуудлаас үүссэн байна.

ТАВ. ДОТООД ХЯНАЛТ, СУРГАЛТ, ИЛ ТОД БАЙДАЛ

5.1. Татварын хяналт шалгалтын байдал

Эрсдэлд суурилсан хяналт шалгалт 2024 онд 24 ТТ-д хийсэн бол 2025 онд 10 болж 58.3 хувиар буурсан бол хялбаршуулсан хяналт шалгалт 4-өөс 9 болж хоёр дахин нэмэгдсэн, маргаантай акт хоёр жил дараалан гараагүй нь хяналт шалгалтын чанар хангалттай байгааг харуулж байна.

ТЕГ-ийн хяналт-шинжилгээний дундаж үнэлгээгээр тус газрын үйл ажиллагааг 2024 онд 83.4 хувь, 2025 онд 86.5 хувьтай "В" буюу хангалттай үнэлгээ авсан байна.

5.2. Татварын сургалт, сурталчилгаа

2024 онд "Хариуцлагатай татвар төлөгчийн жил", 2025 онд "Зөвлөн туслагч татварын алба" уриан дор сургалтыг зохион байгуулсан. 2025 онд 126 удаа сургалтыг 3,577 хүнд хүргэж, ХХОАТ болон НӨАТ-ын сургалт эрчимтэй нэмэгдсэн. Цахим дагагч 3,100-аас 5,000-д хүрч 61%-иар өссөн эерэг үзүүлэлтэй байна.

5.3. Шилэн дансны хуулийн хэрэгжилт

Мэдээлбэл зохих 28 төрлийн 171 мэдээллээс 2024 онд 170 мэдээллийг хугацаандаа оруулж, аудитын тайлангийн мэдээллийг хугацаа хоцроосон хуулийн

4.1.3, 6.1.5 заалтыг зөрчсөн тул зөвлөмж авсан. 2025 онд бүрэн, хугацаандаа мэдээлэл оруулж зөрчилгүй ажилласан байна.

ЗУРГАА. ШАЛГАЛТААР ИЛЭРСЭН ДҮГНЭЛТ

6.1. Эерэг үзүүлэлтүүд

- Татварын нийт орлогын гүйцэтгэл 2024 онд 101.8 хувь, 2025 онд 115.4 хувьд хүрч тогтвортой өсөлтийг харуулсан.
- Сумын болон аймгийн төсвийн татварын орлого хоёр жил дараалан төлөвлөгөөг давсан.
- ТЕГ-ийн хяналт-шинжилгээний үнэлгээгээр 2024 онд 83.4 хувь, 2025 онд 86.5 хувьтай "В" үнэлгээ авсан.
- Санхүүгийн тайланд "Өөрчлөлтгүй" санал дүгнэлт авч, өмч хөрөнгийн бүртгэлд зөрүү гараагүй.
- Өмнөх аудитын зөвлөмж, төлбөрийн актуудыг бүрэн хэрэгжүүлсэн.
- Шилэн дансны мэдээлэл 2025 онд хугацаандаа бүрэн байршуулсан.
- Цахим сурталчилгаа, сургалтын хамрах хүрээ мэдэгдэхүйц нэмэгдсэн.

6.2. Зөрчил, дутагдал

- Цалин хөлсний давхардсан олголт (602.2 мянган төгрөг) актаар барагдуулагдсан.
- Хувь хүний ОАТ болон улсын тэмдэгтийн хураамжийн орлого тасарсан нь ногдуулалт, бүрдүүлэлтийн хяналтыг сайжруулахыг илтгэж байна.
- Шилэн дансны мэдээллийг 2024 онд хугацаа хоцроосон хуулийн зөрчил болсон. (Энэ нь дараа онд бүрэн арилсан байна.)

ДОЛОО. ХЯНАЛТ ШАЛГАЛТЫН ЕРӨНХИЙ ДҮГНЭЛТ

Сэлэнгэ аймгийн Татварын газрын 2024-2025 оны санхүүгийн үйл ажиллагаа, төсвийн гүйцэтгэл болон татварын орлогын бүрдүүлэлтэд хийсэн хяналт шалгалтын дүн, илэрсэн үзүүлэлтүүдийг нэгтгэн дүгнэхэд тус байгууллагын үйл ажиллагааг "БАГА" эрсдэлтэй гэж тодорхойлж байна.

Энэхүү дүгнэлт нь дараах үндэслэлүүдэд тулгуурласан болно:

7.1. Санхүүгийн сахилга бат ба тайлагнал:

- Байгууллагын санхүүгийн тайланд Төрийн аудитын байгууллагаас "Өөрчлөлтгүй" санал дүгнэлт өгсөн бөгөөд өмч хөрөнгийн бүртгэл, ашиглалтад ямар нэгэн зөрүү илрээгүй байна.
- 2024 оны Шилэн дансны мэдээлэлд гарсан хугацаа хоцролтын зөрчлийг 2025 онд бүрэн арилгаж, хуулийн хэрэгжилтийг 100 хувь хангаж ажилласан нь засаглалын эрсдэлийг бууруулсан үзүүлэлт юм.

7.2. Төсвийн гүйцэтгэл ба үр ашиг:

- Төсвийн зарцуулалт 2024 онд 95.8%, 2025 онд 94.2%-ийн гүйцэтгэлтэй буюу хэмнэлттэй ажилласан байна.

- Цалин хөлсний давхардуулан олголттой холбоотой илэрсэн 602.2 мянган төгрөгийн зөрчлийг шалгалтын явцад нөхөн төлүүлж, актаар бүрэн барагдуулсан байна.

7.3. Татварын орлогын удирдлага:

- Нийт татварын орлогын төлөвлөгөө 2024 онд 101.8%, 2025 онд 115.4%-ийн гүйцэтгэлтэй буюу тогтвортой өсөлттэй байна.

7.4. Дотоод хяналт ба ил тод байдал:

- Татварын ерөнхий газрын (ТЕГ) хяналт-шинжилгээний үнэлгээгээр тус газрын үйл ажиллагааг 2024 онд 83.4, 2025 онд 86.5 "В" буюу сайн үнэлгээтэй ажилласан байна..
- Өмнөх аудитын шалгалтаар өгөгдсөн зөвлөмж, төлбөрийн актуудыг бүрэн хэрэгжүүлж ажилласан нь байгууллагын дотоод хяналтын тогтолцоо үр дүнтэй байгааг илтгэж байна.

НАЙМ. САНАЛ, ЗӨВЛӨМЖ

8.1. Сангийн яаманд хүргүүлэх санал

Татварын ерөнхий хуулийн 13 дугаар зүйлд дараах нэмэлт, өөрчлөлт оруулах саналыг дэвшүүлж байна:

- 13.2.4-т шинэ заалт нэмэх: АТГ, Төрийн аудитын байгууллага, Санхүүгийн хяналт шалгалтын байгууллага чиг үүргийн хүрээнд татвар төлөгчийн мэдээлэлтэй танилцах эрхтэй болгох.
- 13.3-т: Татвар төлөгчийн нэр, татварын өрийн үлдэгдэл, төсөвт төлсөн татварын тайлангийн үзүүлэлт, хөнгөлөлт чөлөөлөлтийн дүнг нийтэд нээлттэй болгох.
- 13.5-т шинэ заалт нэмэх: Татварын алба нь эрх бүхий байгууллагуудтай мэдээлэл солилцохдоо "Үндэсний өгөгдлийн сан" болон "Хур" системээр дамжуулан бодит хугацааны горимд хангана гэж хуульчлах.

8.2. Сэлэнгэ аймгийн Татварын газрын даргад хүргүүлэх зөвлөмж

8.2.1. Татварын орлогын төлөвлөлт, бүрдүүлэлт

- Татварын орлогыг нэр төрлөөр төлөвлөхдөө өмнөх 3 жилийн дундаж гүйцэтгэлийн 80–90%-ийг суурь зорилт болгон тогтоох, орлогын гүйцэтгэл 20%-иас их зөрүүтэй гарвал дараагийн жилийн зорилтод автоматаар тусгах аргачлалыг нэвтрүүлэх.
- Хувь хүний ОАТ болон улсын тэмдэгтийн хураамжийн тасарсан шалтгааныг нарийвчлан судалж холбогдох арга хэмжээ авах.

8.2.2. Татварын өрийн удирдлага

- ХТМТ-III ангиллын өрийн гарал үүслийг нарийвчлан шинжилж, ХТМТ-II-аас шилжсэн татвар төлөгч нартайтай хэлэлцээр хийх төлөвлөгөө, хуваарь гарган үр дүнг тооцож ажиллах.

ЕС. ЦААШИД АНХААРАХ АСУУДАЛ

Байгууллагын эрсдэлийн түвшинг "Бага" түвшинд хэвээр хадгалахын тулд татварын орлогын төлөвлөлтийн аргачлалыг боловсронгуй болгох, насжилт ихтэй өр авлагыг барагдуулах хяналтын механизмыг чангатгах шаардлагатайг дээрх зөвлөмжүүдээр хүргүүлсэн болно.

ТАЙЛАН БАТАЛГААЖУУЛСАН:

САНХҮҮГИЙН ХЯНАЛТ, ДОТООД АУДИТЫН ГАЗРЫН ДАРГА,

Т.ОДСҮРЭН

ТАЙЛАН БИЧСЭН:

ДОТООД АУДИТОР

Г.ДОРЖДЭРЭМ

ДОТООД АУДИТОР

Б.ИДЭРЧУЛУУН

ТАНИЛЦСАН:

СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН ТАТВАРЫН ГАЗРЫН ДАРГА,

Ц.ЛХАГВАДОРЖ

ЖИЖИГ ТАТВАР ТӨЛӨГЧТЭЙ ХАРИЛЦАХ ТАСГИЙН ДАРГА,

М.НАРАНЧИМЭГ

ЗАХИРГАА ХУУЛИЙН ТАСГИЙН ДАРГА,

О.ЭРДЭНЭХҮҮ

БИЧИЛ ТАТВАР ТӨЛӨГЧТЭЙ ХАРИЛЦАХ ТАСГИЙН ДАРГА,

Ж.БАТТӨР

ТАТВАРЫН ХЯНАЛТ ШАЛГАЛТЫН ТАСГИЙН ДАРГА,

Ж.ГАНТӨМӨР

НЯГТЛАН БОДОГЧ,

Ш.ЭНХБАЯР